

Rådet for
Den Europæiske Union

Bruxelles, den 12. januar 2023
(OR. en)

5211/23

SOC 12
ANTIDISCRIM 5
GENDER 5
JAI 21
FREMP 3
COHOM 7
EDUC 9

FØLGESKRIVELSE

fra:	Martine DEPREZ, direktør, på vegne af generalsekretæren for Europa-Kommissionen
modtaget:	9. januar 2023
til:	Thérèse BLANCHET, generalsekretær for Rådet for Den Europæiske Union
Komm. dok. nr.:	COM(2023) 7 final
Vedr.:	MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET, DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET Rapport om vurdering af medlemsstaternes nationale strategiske rammer for romaerne

Hermed følger til delegationerne dokument COM(2023) 7 final.

Bilag: COM(2023) 7 final

EUROPA-
KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 9.1.2023
COM(2023) 7 final

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Rapport om vurdering af medlemsstaternes nationale strategiske rammer for romaerne

{SWD(2023) 3 final}

INDLEDNING

Som led i sin overordnede politiske prioritet om at fremme en Union med ligestilling vedtog Kommissionen den 7. oktober 2020 en ny strategisk EU-ramme for romaernes ligestilling, integration og deltagelse¹ (EU's strategiske ramme for romaerne). På grundlag af evalueringen af den tidligere strategiske EU-ramme for romaerne for perioden 2011-2020² fremhæver den nye strategiske EU-ramme for romaerne behovet for at styrke engagementet på EU-plan og nationalt plan med udgangspunkt i et paradigmeskift fra socioøkonomisk integration i retning af en mere helhedsorienteret tilgang til fremme af romaernes ligestilling, integration og deltagelse. Medlemsstaterne har godkendt denne tilgang ved enstemmigt at vedtage Rådets henstilling om romaernes ligestilling, integration og deltagelse³ den 12. marts 2021.

EU's strategiske ramme for romaerne fokuserer på bekæmpelse af sigøjnerhad og forskelsbehandling, samtidig med at der tages hensyn til romabefolkningens mangfoldighed og behovet for en tværsektoriel tilgang til den mulige kombination af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse med andre karakteristika såsom det at være en kvinde, en ældre eller ung person, et barn, en LGBTIQ-person, en person med handicap, en EU-mobil person, en ikke-EU-statsborger og/eller statsløs. Rammen fremmer også romaernes deltagelse gennem indflydelse, samarbejde og tillid og inddragelse af dem i alle politikker og beslutningsprocesser, der påvirker dem. Den opstiller syv fælles målsætninger på EU-plan og foreslår for første gang en række EU-mål for 2030 for at sikre et minimum af fremskridt. De syv målsætninger vedrører de horisontale områder ligestilling, integration og deltagelse samt sektorområderne uddannelse, beskæftigelse, sundhed og boliger. For at støtte en effektiv overvågning af fremskridtene foreslås det i EU's strategiske ramme for romaerne også at anvende en portefølje af indikatorer til brug for medlemsstaterne⁴.

EU's strategiske ramme for romaerne, der er udviklet under covid-19-krisen, tager hensyn til de uforholdsmæssigt store konsekvenser for romabefolkningen, som pandemien har blotlagt, ved at udstikke retningslinjer for bedre imødegåelse af udfordringer, fremme af digital inklusion og sikring af miljømæssig retfærdighed.

Hvis målene i EU's strategiske ramme for romaerne skal nås, kræver det en indsats på både EU-plan og nationalt plan, hvor medlemsstaterne har de vigtigste kompetencer. Derfor blev medlemsstaterne i den strategiske EU-ramme og Rådets henstilling opfordret til at udvikle nationale strategiske rammer⁵ senest i september 2021 og dele dem med Kommissionen. I betragtning af de forskellige omstændigheder i medlemsstaterne forventedes det, at der ville blive udviklet nationale strategiske rammer for romaerne ud fra en fælles, men differentieret tilgang. Kommissionen opfordrede alle medlemsstater til at medtage en række fælles træk og minimumsforpligtelser, eventuelt suppleret med yderligere forpligtelser afhængigt af

¹ [COM\(2020\) 620](#) — *EU's strategiske ramme for romaernes ligestilling, integration og deltagelse*.

² Rapport om evalueringen af EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020 (COM(2018) 785 final).

³ Rådets henstilling af 12. marts 2021 om romaernes ligestilling, inklusion og deltagelse 2021/C 93/01 [Rådets henstilling af 12. marts 2021 om romaernes ligestilling, inklusion og deltagelse 2021/C 93/01](#).

⁴ Udviklet af EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) i samarbejde med de nationale romakontaktpunkter, de nationale statistiske kontorer og Kommissionen.

⁵ En national strategisk ramme for romaer henviser til nationale romastrategier og/eller integrerede sæt af politiktiltag i en bredere socioøkonomisk kontekst, som er relevante for romaers ligestilling, inklusion og deltagelse.

specifikke nationale forhold. Desuden opfordrede Kommissionen medlemsstater med en betydelig romabefolkning (dvs. over 1 %⁶) til at medtage mere ambitiøse forpligtelser.

Som et supplement til EU's strategiske ramme for romaerne fastsætter Rådets henstilling en række foranstaltninger til at opnå fremskridt med hensyn til de syv fælles målsætninger, afhængigt af relevansen for den nationale kontekst. I henstillingen understreges også betydningen af at indføre forsvarlige overvågningsmekanismer og af at gøre fuld og optimal brug af både EU-midler og nationale midler.

I denne meddelelse gøres der status over de nationale strategiske rammer for romaerne, ligesom medlemsstaternes tilsagn vurderes, og der gives vejledning med hensyn til eventuelle nødvendige forbedringer. Meddelelsen ledsages af et arbejdsdokument i to dele fra Kommissionens tjenestegrene bestående af landeoversigter, der opsummerer analysen af de nationale strategier, som er vedtaget af de enkelte medlemsstater samt af flere EU-kandidatlande og potentielle kandidatlande, der deltager i Poznań-processen⁷. For hver medlemsstat vurderes det i landeoversigterne, hvor godt de vigtigste foreslåede foranstaltninger svarer til målene i EU's strategiske ramme for romaerne og Rådets henstilling, idet der peges på områder med plads til forbedringer og eksempler på lovende metoder. I den anden del af arbejdsdokumentet, der dækker EU-kandidatlande og potentielle kandidatlande, følges den samme tilgang. Den første del af arbejdsdokumentet indeholder en tabel udarbejdet af EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) over de mål, som hver medlemsstat har fastsat, og et sammendrag af resultaterne af de landevurderingsrapporter, der er udarbejdet af initiativet Roma Civil Monitor⁸.

1. SAMLET VURDERING AF DE NATIONALE STRATEGISKE RAMMER FOR ROMAERNE

Fem medlemsstater fremlagde deres nationale strategiske rammer for romaerne senest i september 2021, mens de fleste medlemsstater først fremlagde dem mellem oktober 2021 og maj 2022. To medlemsstater vedtog først deres nationale strategiske rammer for romaerne ved udgangen af juni 2022⁹. Seks medlemsstater har enten igangværende strategier, der strækker sig ud over 2021, eller truffet en række integrerede politiske foranstaltninger¹⁰, mens én medlemsstat endnu ikke har fornyet sine nationale strategiske rammer for romaerne, som udløb den 31. december 2021. For disse syv medlemsstaters vedkommende var vurderingen baseret på et spørgeskema om eksisterende og planlagte foranstaltninger, som havde til formål

⁶ Bulgarien, Grækenland, Rumænien, Slovakiet, Spanien, Tjekkiet og Ungarn.

⁷ Albanien, Bosnien-Hercegovina, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien og Kosovo (denne betegnelse indebærer ingen stillingtagen til status og er i overensstemmelse med FN's Sikkerhedsråds resolution 1244/1999 og Den Internationale Domstols udtalelse om Kosovos uafhængighedserklæring), som inden for rammerne af Poznań-processen nåede til enighed om at bringe deres nationale strategiske rammer/handlingsplaner for romaerne i overensstemmelse med EU's ramme for romaerne.

⁸ Preparatory Action 2021-2025 — Roma Civil Monitoring: Strengthening capacity and involvement of Roma and pro-Roma civil society in policy monitoring and review. Deltagelse og inddragelse af civilsamfundet er en vigtig del af EU's ramme for romaerne. Romaorganisationer og romavenlige organisationer har allerede været involveret i tidligere gennemførelsesvurderinger.

⁹ Se bilaget, som indeholder en tabel, der giver et overblik over de fremlagte rammer.

¹⁰ Generelle foranstaltninger til mainstreaming af social integration og bekæmpelse af forskelsbehandling.

at fastslå, i hvilket omfang deres nuværende rammer og planer integrerer elementer fra EU's nye strategiske ramme for romaerne og Rådets henstilling¹¹.

Ved denne vurdering ses der nærmere på overensstemmelsen mellem foranstaltningerne i de nationale strategiske rammer for romaerne og de foranstaltninger, der foreslås i Rådets henstilling. Desuden undersøges det, i hvilket omfang foranstaltningerne afspejler de vigtigste udfordringer i de enkelte medlemsstater, ligesom det vurderes, om de er ambitiøse nok til at bidrage til at nå målene i EU's strategiske ramme for romaerne og dens 2030-mål. Agenturet for Grundlæggende Rettigheder har analyseret de mål og indikatorer, der er fastsat i de nationale strategiske rammer for romaerne. Der gives eksempler på lovende fremgangsmåder i medlemsstaterne under hvert mål.

1.1 Resumé af vurderingen

a) Fælles træk, minimumsforpligtelser og mere ambitiøse forpligtelser

I EU's strategiske ramme for romaerne blev det foreslået, at alle nationale strategiske rammer for romaerne skal omfatte nogle fælles træk med fokus på ligestilling, deltagelse og mangfoldighed, en kombination af mainstreaming og målrettede indsatser samt forbedret målfastsættelse og dataindsamling. For at omsætte disse elementer i praksis blev alle medlemsstater opfordret til som minimum at medtage følgende elementer, som også afspejles i Rådets henstilling, i deres nationale strategiske rammer for romaerne:

- fastsætte referenceværdier og delmål med henblik på opfyldelsen af EU's overordnede målsætninger og mål, bl.a. for specifikke grupper, for at afspejle mangfoldigheden blandt romaerne
- bekæmpe sigøjnerhad og forskelsbehandling
- sikre den socioøkonomiske integration af marginaliserede romaer
- kombinere målrettede og generelle foranstaltninger
- tildele et særligt budget og oprette mekanismer til gennemførelse, rapportering, overvågning og vurdering af fremskridt
- inddrage civilsamfundsorganisationer, der ledes af romaer, og som arbejder for romaernes sag, sektorministerier, ligestillingsorganer og andre aktører i en systematisk hørings- og samarbejdsproces
- fremme civilsamfundsorganisationers aktive deltagelse i politikudformningen og i platformsprocesser på nationalt plan og EU-plan samt
- give det nationale romakontaktpunkt det nødvendige mandat, tilstrækkelige ressourcer og det fornødne personale og styrke deres rolle, bl.a. ved at reformere de nationale romaplatforme.

Generelt har medlemsstaterne i deres nationale strategiske rammer for romaerne valgt at anvende de fleste af nyskabelserne i EU's strategiske ramme for romaerne, ligesom de har fulgt tilgangen med tre søjler med fokus på ligestilling, integration og deltagelse. De har også fremlagt foranstaltninger, som er blevet foreslået i Rådets henstilling, afhængigt af deres nationale kontekst.

¹¹ Malta har ikke vedtaget en national strategisk ramme for romaerne, da der ikke er nogen kendt romabefolkning på dets område.

Otte medlemsstater (CZ, EL, ES, FR, HR, LT, SI og SK) har i deres nationale strategiske rammer for romaerne medtaget de fælles træk og minimumsforpligtelser, der foreslås i EU's strategiske ramme for romaerne, mens tolv andre medlemsstater (AT, BE, BG, DE, EE, FI, HU, IT, LV, NL, PL og RO) har medtaget disse delvist. De manglende elementer er hovedsagelig mål, klart øremærkede budgetter til gennemførelse og overvågning eller foranstaltninger, der tager hensyn til romabefolkningens mangfoldighed. De resterende seks medlemsstater (CY, DK, IE, LU, PT og SE) har medtaget minimumsforpligtelserne i meget begrænset omfang.

Afhængigt af de specifikke nationale forhold blev de medlemsstater, der oplever særlige udfordringer med hensyn til ligestilling og integration af romaer, i EU's strategiske ramme for romaerne opfordret til at supplere de fælles træk og minimumsforpligtelserne med yderligere forpligtelser. Disse særlige udfordringer vedrører f.eks. romaernes levevilkår, grænseoverskridende mobilitet og problemer med civiloplysninger. I overensstemmelse med den fælles, men differentierede tilgang har mange medlemsstater medtaget yderligere forpligtelser, f.eks. ved at fastsætte kvantitative mål på visse **områder** eller ved at redegøre nærmere for, hvordan de planlægger at investere EU-midler og nationale midler til gavn for romaerne.

Desuden forventedes de syv medlemsstater (BG, CZ, EL, ES, HU, RO og SK) med en forholdsvis stor romabefolkning (over 1 % af den samlede befolkning) at medtage endnu mere ambitiøse forpligtelser i deres nationale strategiske rammer for romaerne. Alle disse medlemsstater har sammen med Kroatien fremlagt nationale strategiske rammer med mere ambitiøse forpligtelser (om end med forskellige ambitionsniveauer) til at forebygge og bekæmpe forskelsbehandling, sigøjnerhad og romafjendtlige fordomme og stereotyper. De fleste af disse rammer var ledsaget af en plan eller en række foranstaltninger, der angav, hvordan EU-midler og nationale midler vil blive brugt til at støtte romaernes ligestilling og inklusion. De pågældende medlemsstater medtog planer om at tackle og forebygge segregering på uddannelses- og boligområdet. Med hensyn til boliger mangler Bulgarien og Rumænien specifikke foranstaltninger til bekæmpelse af segregering. Og ofte er planerne for finansiering af foranstaltninger imidlertid ikke tilstrækkeligt detaljerede.

b) Målsætninger og foranstaltninger

I EU's strategiske ramme for romaerne anerkendes det, at **forebyggelse og bekæmpelse af sigøjnerhad og forskelsbehandling** er afgørende for romaernes ligestilling og integration. De fleste medlemsstater har medtaget foranstaltninger på dette område som foreslået i Rådets henstilling. Disse foranstaltninger anvendes imidlertid ikke systematisk på en tværgående måde på alle sektorområder. Afhjælpning af intersektionalitet og flerdobbelt forskelsbehandling på grund af sårbarhed er kun medtaget i nogle nationale strategiske rammer for romaerne.

I mange nationale strategiske rammer for romaerne kædes romarelaterede foranstaltninger til **fremme af social integration** sammen med nationale politiske programmer og finansiering, herunder EU-midler, gennem en mainstreamingtilgang, hvor der tages hånd om fattigdom og social udstødelse, beskyttelse af børn samt adgang til uddannelse og væsentlige ydelser. I mange tilfælde beskrives det imidlertid ikke klart, i hvilket omfang romaerne vil drage fordel af disse generelle politikker.

Med hensyn til **romaernes deltagelse** i høringsmekanismer, udformning af politikker og beslutningsprocesser henviser mange medlemsstater til romaernes bidrag til udviklingen af de

ationale strategiske rammer for romaerne, herunder gennem deres deltagelse i de nationale romaplatforme. Den vurdering af romacivilsamfundet, der blev foretaget gennem initiativet Roma Civil Monitor¹², viser imidlertid, at det både er muligt og nødvendigt med en tættere inddragelse og et tættere samarbejde.

De fleste nationale strategiske rammer for romaerne omfatter planer, der skal sikre et løbende samarbejde med romaerne og lette deres deltagelse under hele gennemførelsen af strategierne og i overvågnings-, evaluerings- og rapporteringsprocesserne. Derudover har en række medlemsstater (AT, BE, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, HU, LT, LV, SE, SK og SI) beskrevet aktiviteter, der skal sikre øget indflydelse og deltagelse for romaorganisationerne, herunder dem, der repræsenterer kvinder, børn og unge i romasamfundet, om end med mindre fokus på at investere i kapacitetsopbygning hos disse organisationer.

Under de sektorspecifikke målsætninger inden for **uddannelse, beskæftigelse, sundhed og boliger** medtager mange nationale strategiske rammer for romaerne i høj grad de anbefalede foranstaltninger. Nogle af disse foranstaltninger er knyttet til nationale mål og indikatorer, som er baseret på nationale statistikker, hvor sådanne foreligger. De sektorspecifikke målsætninger for uddannelse skiller sig ud som det område, hvor medlemsstaterne har planer om at træffe de mest omfattende foranstaltninger. Med hensyn til bekæmpelse af segregering i uddannelse og boliger synes planerne imidlertid ikke at være tilstrækkelige til at løse problemet fuldt ud. Desuden svarer foranstaltningerne på beskæftigelses-, sundheds- og boligområdet ikke altid til omfanget og kompleksiteten af de udfordringer, som romaerne står over for.

c) Mål¹³

Flere medlemsstater, navnlig medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning, har fastsat nationale mål svarende til målene på EU-plan i EU's strategiske ramme for romaerne. Disse medlemsstater forventes at yde et godt bidrag til den kollektive indsats for at nå disse mål. Ungarn og Slovakiet har kun til dels fastsat nationale mål, der svarer til målene på EU-plan. Rumænien har kun medtaget en række nationale mål, der ikke svarer til målene på EU-plan.

Andre medlemsstater har fastsat kvantitative eller kvalitative nationale mål for andre spørgsmål end dem, der er omfattet af målene på EU-plan, under en given målsætning i EU's strategiske ramme for romaerne. Derfor kan omfanget af deres bidrag til opfyldelsen af målene i EU's strategiske ramme for romaerne ikke måles nøjagtigt. Enkelte medlemsstater (DE, DK, LU, NL og SE) har ikke opstillet mål.

Nogle medlemsstater med en forholdsvis lille romabefolkning har fastsat nationale mål, der svarer til målene på EU-plan (navnlig HR, men også EE, SI, FI og LT for visse målsætninger), og Kommissionen hilser disse bestræbelser velkommen. Afhængigt af de nationale udfordringer og sammenhænge kunne flere medlemsstater godt følge disse positive eksempler.

¹² Vurderingen findes i en detaljeret udgave i tillægget til første del af arbejdsdokumentet.

¹³ En oversigt over situationen med hensyn til mål pr. medlemsstat for alle målsætninger findes i et tillæg til den første del af arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene.

Overordnet set viser de nationale strategiske rammer for romaerne, navnlig dem, der er fremlagt af medlemsstater med forholdsvis store romabefolkninger, at der er gjort en god indsats for at fastsætte mål, der svarer til målene i EU's strategiske ramme for romaerne, og for at planlægge relaterede foranstaltninger. Rumænien har imidlertid ikke fastsat nationale mål svarende til målene i EU's strategiske ramme. Manglen på nationale mål for landet med den største romabefolkning risikerer at få en negativ indvirkning på medlemsstaternes kollektive kapacitet til at nå 2030-målene i denne ramme.

1.2 De nationale romakontaktpunkters status og rolle

I EU's strategiske ramme for romaerne anbefales det som minimum, at de nationale strategiske rammer for romaerne bør give de nationale romakontaktpunkter et passende mandat, tilstrækkelig personalekapacitet samt de fornødne ressourcer og institutionelle beføjelser. De nationale strategiske rammer for romaerne bør også sætte dem i stand til effektivt at koordinere indsatsen med sektorministerier og andre relevante myndigheder, overvåge gennemførelsen af romarelaterede politikker og styrke samarbejdet med romacivilsamfundet, bl.a. gennem nationale romaplatforme.

Selv om de nationale romakontaktpunkter spiller en vigtig rolle med hensyn til at lette samarbejdet mellem myndighederne og civilsamfundet og fremme romaernes deltagelse, varierer omfanget af deres mandater fra medlemsstat til medlemsstat. Samlet set har de nye strategier ikke styrket de nationale romakontaktpunkter med yderligere finansielle og personalemæssige ressourcer, og selv om nogle af dem har et bredt mandat, er de stadig begrænsede i deres kapacitet til at udføre deres koordinerende rolle effektivt.

I EU's strategiske ramme for romaerne anbefales det, at de nationale romakontaktpunkters rolle og status styrkes i medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning for at sikre effektiv koordinering og integration af romaernes ligestilling og inklusion på tværs af forskellige sektorer på regionalt og lokalt plan. I rammen opfordres medlemsstaterne desuden til at inddrage de nationale romakontaktpunkter i den mellemstatslige planlægning af fordelingen af EU-midler til romaer og i overvågningen af denne fordeling og til at sikre, at de offentlige politikker og tjenester når effektivt ud til romaerne, herunder dem, der bor i fjerntliggende områder og landdistrikter.

De fleste medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning har givet deres nationale romakontaktpunkter passende mandater og roller i koordineringen og samarbejdet med ministerierne om at gennemføre de nationale strategiske rammer for romaerne, bl.a. med hensyn til EU-midler. Slovakiet, Spanien, Kroatien og Tjekkiet er lovende eksempler herpå. Selv i disse medlemsstater synes antallet af medarbejdere og de finansielle ressourcer i de nationale romakontaktpunkter imidlertid ikke at være blevet øget. Dette kan begrænse deres kapacitet til grundigt at overvåge og rapportere om gennemførelsen af de nationale strategiske rammer for romaerne og inddragelsen af dem i udviklingen og overvågningen af de generelle politikker og programmer. Blandt de øvrige medlemsstater har nogle nationale romakontaktpunkter meget begrænsede ressourcer og meget begrænset kapacitet.

2. HORIZONTALE MÅL

2.1 Bekæmpe og forebygge sigøjnerhad og forskelsbehandling

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at bekæmpe og forebygge sigøjnerhad og forskelsbehandling, herunder ved at bekæmpe chikane, hadforbrydelser og hadefulde tale, både

online og offline. I henstillingen opfordres medlemsstaterne også til at udvikle og fremme et omfattende system til støtte for ofre og højne bevidstheden om sigøjnerhad og romaernes historie, herunder ved at mindes romaernes holocaust og gennem forsoningsprocesser i samfundet.

Generelt har medlemsstaterne gjort en betydelig indsats for at tilpasse deres nationale strategiske rammer for romaerne til Rådets henstilling. De fleste medlemsstater har udviklet foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, hadefuld tale og hadforbrydelser og til en vis grad til bekæmpelse af sigøjnerhad. Disse foranstaltninger omfatter oplysnings- og bevidstgørelseskampagner rettet mod den brede offentlighed, offentlige institutioner og medierne. Ungarn omtaler sigøjnerhad i det analytiske afsnit, men der mangler udtrykkelig omtale af foranstaltninger til bekæmpelse af sigøjnerhad. Bulgarien nævner bekæmpelse af romafjendtlige holdninger, men landets foreslåede foranstaltninger fokuserer på forskelsbehandling snarere end sigøjnerhad. Desuden har nogle foranstaltninger til formål systematisk at inddrage ligestillingsorganer i tiltag vedrørende romaernes ligestilling og at fremme positive fortællinger om romaer og romaernes rollemodeller. I nogle nationale strategiske rammer for romaerne foreslås foranstaltninger til bekæmpelse af intersektionel eller flerdobbelt forskelsbehandling, herunder særlige foranstaltninger til at tackle de specifikke udfordringer, som romakvinder står over for.

Flere medlemsstater har medtaget foranstaltninger til fremme af romaernes historie og kultur i deres nationale strategiske rammer for romaerne, såsom fremme af dialog med henblik på at anerkende tidligere uretfærdigheder og indgå i forsoningsprocesser. Blandt eksempler på foranstaltninger til fremme af romaernes historie og kultur kan også nævnes udvikling og indførelse af specifikke elementer i læseplaner og lærebøger, fejring af den internationale romadag (8. april) og markering af romaernes holocaust (2. august). Disse dage anerkendes ved lov i nogle medlemsstater. Flere medlemsstater yder økonomisk støtte til radio- og TV-programmer samt museer, der er dedikeret til romaernes historie og kultur.

De fleste medlemsstater har i deres nationale strategiske rammer for romaerne anerkendt, at der forekommer racisme og forskelsbehandling, men denne bevidsthed kan omsættes til endnu stærkere foranstaltninger for at reagere mere hensigtsmæssigt på de udfordringer, som nogle af medlemsstaterne har udpeget.

Som eksempler på lovende praksis kan nævnes anvendelsen af retlige værktøjer til bekæmpelse af forskelsbehandling og hadefuld tale i Frankrig og vedtagelsen af en lov om sigøjnerhad¹⁴ i Rumænien.

Oplysninger om budgetbevillingerne i forbindelse med dette mål, enten specifikt for de nationale strategiske rammer for romaerne eller med hensyn til relevante generelle programmer, fremlægges enten slet ikke, eller også er de temmelig generelle og vage. Ruslands krig mod Ukraine har ført til betydelige strømme af flygtninge, herunder ukrainske romaer¹⁵. Denne situation har afsløret en række risici, som de udsættes for, bl.a. med hensyn til ulige behandling¹⁶. Medlemsstaternes hidtidige bestræbelser på at tackle situationen

¹⁴ [Lov nr. 2/2021 om foranstaltninger til forebyggelse og bekæmpelse af sigøjnerhad.](#)

¹⁵ Ifølge den officielle folketælling i 2001 tæller ukrainske romaer 47 917 personer. Andre skøn, f.eks. fra Europarådet, sætter deres antal meget højere.

¹⁶ [The Russian war of aggression against Ukraine — The broad fundamental rights impact in the EU \(den russiske angrebskrig mod Ukraine — den generelle indvirkning på grundlæggende rettigheder i EU\) \(europa.eu\).](#)

anerkendes, men der bør gøres mere for at imødekomme behovene hos romaaflygtninge fra Ukraine ved at gøre optimal brug af de nationale strategiske rammer for romaerne for at sikre, at de har lige adgang til almen uddannelse, beskæftigelse, boliger, sundhed og social omsorg samt andre væsentlige ydelser.

2.2 Mindske fattigdom og social udstødelse for at fjerne den socioøkonomiske ulighed mellem romaer og den øvrige befolkning

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at afhjælpe den ekstremt høje fattigdomsrisiko samt de ekstremt høje materielle og sociale afsavn blandt romabefolkningen.

De foranstaltninger, der er fastlagt under dette mål, har til formål at imødegå fattigdom og børnefattigdom, der går i arv fra generation til generation, og mindske den sociale udstødelse af romaer. Dette vil blive opnået ved at forbedre deres adgang til grundlæggende offentlige tjenester og sociale ydelser i kraft af koordinering på tværs af relevante sektorer såsom uddannelse og beskæftigelse.

Nogle medlemsstater (f.eks. BG, DE, EL, ES, HR, HU og SI) har medtaget bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse som et specifikt selvstændigt mål. Tjekkiet har ikke medtaget dette mål, men landet har fastsat et andet mål, der svarer til målet på EU-plan. En række andre medlemsstater har heller ikke medtaget dette mål i deres nationale strategiske rammer for romaerne. De har imidlertid medtaget foranstaltninger til fremme af socioøkonomisk inklusion og bekæmpelse af fattigdom i alle de sektorspecifikke mål for beskæftigelse, uddannelse, sundhed og boligområdet.

Foranstaltninger til at afhjælpe den digitale kløft og fremme den digitale integration af dårligt stillede romasamfund er kun specifikt omfattet af nogle nationale strategiske rammer for romaerne, mens de i andre er en del af medlemsstaternes generelle politikker for social integration.

I nogle nationale strategiske rammer for romaerne omtales de muligheder, som den europæiske børnegaranti¹⁷ og Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+)¹⁸ rummer med hensyn til at finansiere bekæmpelse af børnefattigdom, men der mangler nærmere oplysninger om budgetbevillinger.

Som en lovende praksis har Grækenland udviklet subsidier til bekæmpelse af energifattigdom og et "energikort" til de berørte husholdninger, men der mangler stadig at blive udviklet en omfattende pakke med integrerede tjenester til bekæmpelse af fænomenet. Ungarn viser et andet eksempel på en lovende praksis, da landet har medtaget foranstaltninger, hvor der ydes rådgivning og tilbydes uddannelse i forebyggelse af gæld blandt husholdninger.

2.3 Fremme deltagelse gennem indflydelse, samarbejde og tillid

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til, hvor det er relevant, at intensivere den meningsfulde inddragelse og høring af romaer, herunder kvinder, unge og ældre samt personer med handicap, med henblik på at yde effektiv støtte til romaernes ligestilling og ikkeforskelsbehandling.

¹⁷ [En europæisk børnegaranti](#).

¹⁸ [Den Europæiske Socialfond Plus](#) — ESF+ i partnerskab.

For at lette høringen af romacivilsamfundet i forbindelse med revisionen og udviklingen af offentlige politikker indgår romaernes deltagelse i de fleste nationale strategiske rammer for romaerne gennem deres deltagelse i enten romaspecifikke statslige rådgivende organer eller organer, der arbejder for etniske og nationale mindretal.

Nogle af foranstaltningerne under denne målsætning i de nationale strategiske rammer støtter kapacitetsopbygning og styrkelse af romaernes civilsamfundsorganisationer (CSO'er), herunder dem, der arbejder for romakvinder og unge romaer. Med disse foranstaltninger foreslås det at oprette og styrke multifunktionelle lokalcentre for romaer, der tilbyder en række forskellige tjenester såsom sundhedspleje, udvikling af færdigheder hos forældre, støtte til deltagelse i uddannelse, styrkelse af læse- og skrivefærdigheder og aktiviteter efter skoletid samt vejledning og støtte i forbindelse med adgang til jobmuligheder.

Enkelte nationale strategiske rammer for romaerne omfatter foranstaltninger til fremme af romaernes rollemønstre eller tiltag til rekruttering af romaer i offentlige institutioner. I flere nationale strategiske rammer nævnes behovet for at styrke romaernes repræsentation og opbygge romaorganisationernes kapacitet, men kun få medlemsstater har foreslået konkrete foranstaltninger med henblik herpå.

Spanien har vist et eksempel på en lovende praksis. Landet har vedtaget foranstaltninger, der tager sigte på kapacitetsopbygning i civilsamfundsorganisationer samt blandt romakvinder og unge romaer for at sikre dem reel deltagelse og aktivt medborgerskab. Italien har også vist et lovende eksempel gennem arbejdet i en national platform for romaer og sinti og et fællesskabsforum. Estland, Letland og Østrig har fremlagt andre eksempler på velstrukturerede og regelmæssige former for dialog mellem relevante interessenter såsom nationale romaplatforme og brug af andre høringsprocesser.

3. SEKTORSPECIFIKKE MÅL — FIRE NØGLEOMRÅDER

3.1 Øge den reelle lige adgang til inkluderende almen uddannelse af god kvalitet

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at sikre reel lige adgang til og deltagelse i alle former for uddannelse lige fra førskoleundervisning til videregående uddannelse, herunder en ny chance for uddannelse, voksenuddannelse og livslang læring. I henstillingen opfordres medlemsstaterne også til at hindre og fjerne segregering inden for uddannelse.

De foranstaltninger, som medlemsstaterne har fastsat under dette mål, omfatter en bred vifte af aktiviteter, der omfatter adgang til førskoleundervisning og børnepasning, lettere adgang til uddannelse, læse- og skrivefærdigheder på undervisningssproget, hjælp til romabørn med at tilegne sig digitale færdigheder, foranstaltninger til at øge skolefastholdelsen og forebygge skolefrafald og til en vis grad foranstaltninger, der kan bidrage til at øge uddannelsesniveaue og vellykkede fremskridt for romaelever fra obligatorisk uddannelse til uddannelse efter det obligatoriske forløb.

Alle medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning har i overensstemmelse med de mere ambitiøse tilsagn, der er foreslået i EU's strategiske ramme for romaerne, medtaget foranstaltninger, der skal forebygge segregering og fremme overflytning af romaelever fra segregerede skoler til almindelige uddannelsesmiljøer. I nogle tilfælde (f.eks. HU, RO og SK) synes de foreslåede foranstaltninger, der ikke altid er udviklet systematisk ud fra et veldefineret udgangspunkt og ledsaget af indikatorer og mål, imidlertid ikke at være

tilstrækkelige til at matche udfordringernes omfang. Andre foranstaltninger fremmer inklusion i skolerne og bekæmper forskelsbehandling af romabørn. I flere nationale strategiske rammer for romaerne nævnes udvikling og anvendelse af undervisningsmateriale på romaernes sprog.

I de fleste nationale strategiske rammer for romaerne er der ikke fastsat tilstrækkelige foranstaltninger til at øge romastuderendes sociale mobilitet og hjælpe dem med at påbegynde videregående uddannelser efter uddannelse på højere sekundærtrin. De nationale rammer tager generelt ikke i tilstrækkelig grad hånd om, hvordan hindringer for romabørns deltagelse i børnehaver kan fjernes, bl.a. for børn, der bor i fjerntliggende, landlige eller segregerede områder. I rammerne foreslås der heller ikke passende foranstaltninger til støtte for ansættelse af lærere, assistenter og mæglere i form af romaer. Foranstaltninger til støtte for uddannelse af voksne romaer nævnes i flere af rammerne (f.eks. AT, BG, DE, EL, ES, HR, HU, FI, IT, LT, PL og SI).

Mange nationale strategiske rammer for romaerne er vage med hensyn til de budgetter, der er afsat på dette område, hvilket gør det vanskeligt at vurdere, om finansieringen er tilstrækkelig, eller at forudsige de foreslåede foranstaltningers potentielle virkninger.

De foranstaltninger, der skal forhindre elever i at forlade skolen tidligt, suppleres ikke i tilstrækkelig grad af passende foranstaltninger til at reintegrere de romaelever, der er droppet ud af skolen, i det formelle uddannelsessystem. Nogle få medlemsstater (f.eks. CZ, HR, IT, LV og SK) har truffet foranstaltninger til at imødegå og forebygge fejlidentificering og uhensigtsmæssig anbringelse af romaelever i specialundervisningsklasser. Der er behov for flere foranstaltninger for at fremme digitale færdigheder inden for uddannelse og forbedre adgangen til internettet. Der skal også træffes foranstaltninger for at forbedre udbuddet af PC'er, bærbare computere, tablets og materiale til brug ved fjernundervisning og for at sikre, at de når ud til fattige samfund, navnlig romabørn. I de nationale strategiske rammer for romaerne tages der ikke i tilstrækkelig grad hånd om risikoen for yderligere digital udstødelse af romaer fra uddannelse som under covid-19-pandemien.

En lovende praksis på dette område anvendes dog i Nederlandene, som stiller et skoletilskud på 1 mio. EUR om året til rådighed til støtte for skoler med romabørn. Finlands nationale rådgivende organ for romaanliggende gennemgår indholdet af undervisningsmateriale, der vedrører romaer, og giver vejledning om og forslag til dette indhold. Den polske regering tilskynder de lokale myndigheder til at øge antallet af romaskoleformidlere yderligere.

3.2 Øge den reelle lige adgang til bæredygtig beskæftigelse af god kvalitet

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at fremme reel lige adgang for romaer, navnlig unge, til varig beskæftigelse af høj kvalitet og til at bekæmpe, mindske og afskaffe forskelsbehandling og fremme beskæftigelse og aktivering.

De fleste medlemsstater anerkender forskellen i beskæftigelsesfrekvensen mellem romaerne og resten af befolkningen. De foreslår foranstaltninger til fremme af inklusion gennem programmer for unge romaer, der ikke er under uddannelse eller i beskæftigelse, for at forbedre deres færdigheder, herunder digitale færdigheder, og for at tilbyde praktikophold, lærlingeuddannelser og erhvervsuddannelse. I nogle medlemsstater har foranstaltningerne til formål at øge den praktiske erfaring for at lette overgangen fra uddannelse til arbejdsmarkedet.

Aktiveringsforanstaltninger på arbejdsmarkedet med særligt fokus på unge er en del af medlemsstaternes generelle politikker rettet mod dårligt stillede eller marginaliserede grupper. Nogle få medlemsstater har medtaget foranstaltninger til støtte for selvstændige og iværksættere blandt romaer.

De fleste af de nationale strategiske rammer for romaerne tager fat på den kønsbestemte forskel i beskæftigelsesfrekvensen ved at medtage foranstaltninger, der tager sigte på arbejdsmarkedsaktivering for romakvinder, eller ved at gennemføre undersøgelser af årsagerne til, at romakvinder har en lavere deltagelse på arbejdsmarkedet. Kun få medlemsstater har medtaget foranstaltninger til at uddanne potentielle arbejdsgivere i ikkeforskelsbehandling og mangfoldighed, og endnu færre medlemsstater har medtaget uddannelse i bekæmpelse af sigøjnerhad.

De fleste medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning har præsenteret omfattende generelle og målrettede foranstaltninger på regionalt og lokalt plan for at fremme integrationen af romaerne og bekæmpe forskelsbehandling og sigøjnerhad som en hindring for adgang til beskæftigelse. Nationale fonde, ESF+, EFRU¹⁹ og Fonden for Retfærdig Omstilling²⁰ nævnes i flere nationale strategiske rammer for romaerne som finansieringskilder til gennemførelsen af de foreslåede foranstaltninger, selv om der henvises til generelle initiativer, og der mangler nærmere oplysninger om budgetbevillinger til gavn for romaerne.

Et eksempel på lovende praksis findes i Bulgarien og landets generelle aktive arbejdsmarkedspolitik rettet mod arbejdsløse under 29 år, heriblandt romaer. Litauen udgør et andet godt eksempel, da landet har vedtaget foranstaltninger til at fremme og støtte iværksætteri, bl.a. for dårligt stillede grupper såsom romaer. Belgien er i færd med at gennemføre de Roma@work-projekter, der finansieres gennem ESF, og som hjælper romaer, der søger arbejde, i kraft af uddannelse og coaching.

3.3 Forbedre romaernes sundhed og øge den reelle lige adgang til sundheds- og socialydelser af god kvalitet

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at sikre lige adgang uden hindringer til sundhedsydelser og sociale ydelser af god kvalitet, navnlig for de personer, der er mest udsatte eller lever i marginaliserede eller afsidesliggende og segregerede områder.

De fleste medlemsstater anerkender de særlige udfordringer, der er forbundet med at sikre romaerne lige adgang til sundhedspleje. Nogle nationale strategiske rammer for romaerne omfatter planer om at gennemføre undersøgelser af romabefolkningens sundhedstilstand med det formål at øge myndighedernes viden og kapacitet til at udvikle mere målrettede foranstaltninger.

Størstedelen af medlemsstaterne fokuserer på at uddanne sundhedspersonale, feltarbejdere og romasundhedsmæglere og på at gennemføre oplysningskampagner, der fremmer en sund livsstil og sundhedspleje for børn. Blandt andre foranstaltninger kan nævnes direkte kontakt til den romabefolkning, der bor i kvarterer, hvor der leveres mobile sundhedsydelser.

¹⁹ [Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.](#)

²⁰ [Fonden for Retfærdig Omstilling.](#)

Nogle medlemsstater har planlagt foranstaltninger rettet mod romakvinder med fokus på reproduktiv sundhed. Behovene hos personer med handicap, ældre, LGBTIQ-romaer samt ofre eller potentielle ofre for menneskehandel behandles i et begrænset antal nationale strategiske rammer for romaerne. Kun få medlemsstater har medtaget foranstaltninger, der tager sigte på at øge den forventede levetid i romabefolkningen. I næsten halvdelen af de nationale strategiske rammer foreslås foranstaltninger til at modvirke konsekvenserne af covid-19-pandemien, bl.a. gennem kampagner, der tilskynder til vaccination (f.eks. BG, CZ, CY, EE, EL, ES, FR, HU, HR, IE, LV, RO og SK).

De fleste medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning har fastsat kombinerede generelle og målrettede foranstaltninger og nævner, at der findes planer for gennemførelsen af disse foranstaltninger på lokalt og regionalt plan, selv om disse planer i nogle tilfælde ikke er formuleret særlig godt. Disse medlemsstater betragter forskelsbehandling og sigøjnerhad som en af de årsager, der forhindrer romaer i at få adgang til sundhedspleje.

I flere nationale strategiske rammer for romaerne angives det, at landene anvender midler fra ESF+ og EFRU til denne målsætning, hovedsagelig til generelle foranstaltninger, der skal forbedre adgangen til sundhedspleje for marginaliserede personer.

Eksempler på lovende praksis kommer fra Portugal, der gennemfører målrettede foranstaltninger til uddannelse af romasundhedsmæglere, og fra Cypern, som giver alle mennesker let adgang til gratis behandling hos børnelæger.

3.4 Øge den reelle lige adgang til passende, ikkeafsondrede boliger og væsentlige ydelser

I Rådets henstilling opfordres medlemsstaterne til at sikre ligebehandling af romaer med hensyn til adgang til passende ikkeafsondrede boliger og væsentlige ydelser. Disse omfatter vand, sanitet, energi, transport, finansielle tjenesteydelser og digital kommunikation, jf. princip 20 i den europæiske søjle for sociale rettigheder²¹.

Flere medlemsstater har medtaget foranstaltninger, der skal forbedre adgangen til væsentlige ydelser, navnlig adgang til rindende vand, og i et vist omfang foranstaltninger, som skal forebygge og udrydde segregering i byerne. Kun få nationale strategiske rammer for romaerne omfatter både generelle og målrettede foranstaltninger, der skal lette adgangen til socialt boligbyggeri, mens der i flere rammer foreslås foranstaltninger til gennemførelse af officielle procedurer for opgradering af byer og boliger, tilskyndelse til ejerskab af boliger og investering i infrastruktur såsom elektricitet, gas, rindende vand, spildevands- og affaldshåndtering, veje og adgang til transport.

Det vigtige aspekt om at bekæmpe forskelsbehandling og sigøjnerhad som hindringer for adgang til boliger anerkendes kun af nogle få medlemsstater, og det afspejles endnu mindre i konkrete foranstaltninger. De fleste nationale strategiske rammer for romaerne tager ikke i tilstrækkelig grad fat på problemer såsom tvangsudsættelser, romaernes manglende mulighed for at blive ejere af fast ejendom eller få råd til bæredygtige lejemål eller mindske af forskelle med hensyn til overbefolkede husstande.

De fleste medlemsstater (CZ, EL, ES, HU og SK) med en forholdsvis stor romabefolkning har generelt medtaget initiativer til bekæmpelse af segregering på lokalt plan, mens Bulgarien og

²¹ [Europæisk søjle for sociale rettigheder](#).

Rumænien mangler specifikke foranstaltninger til bekæmpelse af segregering. De iværksatte initiativer består i at sikre, at nye udviklingstendenser, der finansieres med offentlige midler, ikke medfører segregering, overvåge romaernes tilstedeværelse i boligområder eller inddrage samfundet som helhed i desegregeringsprocesser ved at forberede dem på at tage imod romaer, der er flyttet ud af segregerede områder.

På dette område omfatter de fleste nationale strategiske rammer for romaerne planer om at anvende EU's finansieringsprogrammer, men de giver kun undtagelsesvis nærmere oplysninger om tildelingen af midler.

Eksempler på lovende praksis findes bl.a. i Tyskland, som viser, hvordan de lokale myndigheder kan medtage en romaspecifik tilgang i deres strategi for adgang til boliger, eller Frankrigs plan om at opnå fuld slumrydning senest i 2030²², som understøttes af en række mål og en tidsplan. Der gives yderligere eksempler fra Slovenien, som kortlægger og legaliserer bestemte bosættelser for at forbedre deres infrastruktur, og Sverige, der har udarbejdet vejledende materiale for at øge udlejerens bevidsthed om romaernes situation på boligmarkedet og for at bekæmpe forskelsbehandling. Et andet eksempel på en lovende praksis er projektet Romodrom²³ i Tjekkiet, som omhandler hjemløshed og boligmangel for personer af romaoprindelse, som er socialt udstødte eller i risiko for social udstødelse.

4. OVERVÅGNING OG RAPPORTERING

I EU's strategiske ramme for romaerne blev det foreslået, at alle medlemsstater skulle forbedre fastsættelsen af mål, dataindsamlingen, overvågningen og rapporteringen, og at der regelmæssigt skulle indsamles data til brug ved rapporteringen og overvågningen. Alle medlemsstater blev opfordret til i deres nationale strategiske rammer for romaerne som minimum at give tilsagn til at fastsætte nationale referenceværdier og delmål med henblik på opfyldelsen af EU's målsætninger og mål baseret på en omfattende behovsvurdering. I EU's strategiske ramme for romaerne blev det endvidere foreslået, at medlemsstaterne som en yderligere forpligtelse i deres nationale strategiske rammer for romaerne fastlægger nationale kvantitative og kvalitative mål for alle EU's syv målsætninger og tilhørende mål, afhængigt af datatilgængeligheden samt den nationale kontekst og de nationale udfordringer.

Dette afspejles også i Rådets henstilling, som på baggrund af EU's målsætninger og overordnede mål opfordrer medlemsstaterne til at indarbejde nationale kvantitative og/eller kvalitative mål i deres nationale strategiske rammer for romaerne, der er skræddersyet til de nationale omstændigheder og tilgængeligheden af data om ligestilling.

FRA's romaundersøgelse 2020-2021²⁴ blev offentliggjort i oktober 2022. Den indeholder baselinedata om romaernes situation i otte EU-medlemsstater²⁵ og to kandidatlande²⁶. På grundlag af disse data vil fremskridtene i EU og de omfattede medlemsstater blive overvåget.

For at sikre mere effektiv dataindsamling, rapportering og overvågning af fremskridt hen imod EU's mål og nationale mål har Kommissionen foreslået, at der anvendes en portefølje af

²² [Frankrigs plan om at opnå fuld slumrydning senest i 2030.](#)

²³ <https://romodrom.cz/en/our-activities/housing/housing-first/>.

²⁴ [Undersøgelse fra EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder 2020-2021: Romaer i 10 europæiske lande — vigtigste resultater.](#)

²⁵ Grækenland, Italien, Kroatien, Portugal, Rumænien, Spanien, Tjekkiet og Ungarn.

²⁶ Nordmakedonien og Serbien.

indikatorer, som er udviklet af FRA med deltagelse af det nationale romakontaktpunkt, de nationale statistiske kontorer og Kommissionen.

De fleste medlemsstater har indført overvågnings- og rapporteringsmekanismer, der koordineres af de nationale romakontaktpunkter. Ved brug af denne mekanisme tages der hensyn til input fra nationale romaplatforme, romaernes civilsamfundsorganisationer, ministerier, ligestillingsorganer og nationale statistiske institutioner. Disse overvågnings- og rapporteringsmekanismer vil også drage fordel af bidraget fra Roma Civil Monitor-initiativet.

Vurderingerne af de enkelte landes overvågningsrammer, der er foretaget i samarbejde med FRA, har vist sig at være en udfordring, da det skal gøres lettere at sammenligne medlemsstaternes statistiske tilgang til referencescenarier, indikatorer og mål.

I de nationale strategiske rammer for romaerne i nogle medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning (BG, CZ, EL, ES samt HR) er der fastsat nationale kvantitative mål for romaernes ligestilling, integration og deltagelse med henblik på opnåelse af de overordnede mål for de syv målsætninger i EU's strategiske ramme for romaerne. Slovakiet har reageret på målene i EU's strategiske ramme for romaerne for så vidt angår seks målsætninger med undtagelse af den horisontale målsætning "Bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse". Ungarn har medtaget eksplicitte nationale kvantitative mål som reaktion på målene i EU's strategiske ramme for romaerne på områderne fattigdom, uddannelse og beskæftigelse. Rumænien har ikke medtaget nationale mål for opfyldelse af de overordnede mål i EU's strategiske ramme for romaerne.

Estland, Slovenien, Letland og Litauen har fastsat nationale mål svarende til rammens overordnede mål for en eller flere målsætninger.

Flere medlemsstater, der anvender den fælles, men differentierede tilgang, har reageret på en eller flere af de syv målsætninger i EU's strategiske ramme for romaerne, men de har kun delvist reageret på EU's overordnede mål. Disse medlemsstater har fastsat kvalitative eller kvantitative mål og dertil knyttede foranstaltninger, som ikke desto mindre kan bidrage til at forbedre romaernes situation på de respektive områder.

De foranstaltninger, der foreslås af medlemsstater, som ikke har fastsat mål, bidrager også til at forbedre romaernes situation, men det er ikke muligt at fastslå, i hvilket omfang de bidrager til opfyldelsen af EU's overordnede mål.

De medlemsstater, der har fastsat kvantitative og kvalitative mål for de syv målsætninger med henblik på opnåelse af målene i EU's strategiske ramme for romaerne, yder et værdifuldt bidrag til at nå EU's mål senest i 2030. De medlemsstater, der har særlige udfordringer og en betydelig romabefolkning (navnlig Rumænien, som har den største romabefolkning i EU), er imidlertid nødt til at gøre en større indsats for at fastsætte sådanne mål for at øge chancerne for i fællesskab at nå EU's mål inden 2030.

Med hensyn til dataindsamling har flere medlemsstater henvist til data fra Eurostat- og FRA-undersøgelser samt nationale statistiske kontorer. Samtidig har nogle medlemsstater begrundet deres manglende baselinedata og mål med den retlige begrænsning af indsamlingen af data om etnicitet.

I overensstemmelse med Rådets henstilling bør medlemsstaterne sikre fuld offentliggørelse af nationale rapporter om romaernes ligestilling, integration og deltagelse. Der mangler imidlertid oplysninger om dette aspekt i de fleste nationale strategiske rammer for romaerne.

5. FINANSIERING AF GENNEMFØRELSEN AF DE NATIONALE STRATEGISKE RAMMER FOR ROMAERNE

I EU's strategiske ramme for romaerne og Rådets henstilling fremhæves betydningen af EU-finansiering og national finansiering med henblik på romaernes ligestilling, integration og deltagelse, og medlemsstaterne opfordres til i deres nationale rammer at redegøre for, hvordan EU-midler og nationale midler og finansielle instrumenter vil blive anvendt. Mange medlemsstater har som finansieringskilder nævnt en kombination af national finansiering og EU-finansiering, hovedsagelig under EU's samhørighedspolitik, samt finansiering fra andre internationale donorer. Denne blanding af midler anvendes til at gennemføre de foranstaltninger, der er fastsat i de nationale strategiske rammer for romaerne, herunder foranstaltninger, der omfatter romaer som en del af de almindelige programmer inden for uddannelse, beskæftigelse, sundhed og boliger.

I EU's strategiske ramme for romaer og Rådets henstilling tilskyndes medlemsstaterne, navnlig dem med større udfordringer og en forholdsvis stor romabefolkning, til at gøre fuld brug af de midler, der er til rådighed under den flerårige finansielle ramme (FFR) for 2021-2027 og Next Generation EU, til gavn for romaerne. For at muliggøre dette er bestemmelserne for 2021-2027 blevet styrket og strømlinet, f.eks. gennem den specifikke målsætning under ESF+ om at fremme den socioøkonomiske integration af marginaliserede samfund såsom romaer og supplerende EFRU-investeringer på dette område samt indførelsen af den tilsvarende tematiske grundforudsætning i forordningen om fælles bestemmelser²⁷ for fondene under samhørighedspolitikken.

Denne grundforudsætning kræver, at de medlemsstater, der øremærker midler til dette målrettede mål, har en national strategisk politisk ramme til integration af romaer. Der er bl.a. tale om strenge krav vedrørende overvågning, foranstaltninger til bekæmpelse af segregering, inddragelse af romaernes integration på regionalt og lokalt plan samt tæt samarbejde med romacivilsamfundet og andre relevante interessenter. Grundforudsætningen vil blive overvåget løbende i hele programmeringsperioden. Hvis medlemsstaten ikke længere opfylder den, vil godtgørelsen af udgifter blive blokeret for den tilsvarende specifikke målsætning. Under ESF+ skal alle medlemsstater desuden opfylde kravet om en tematisk koncentration på 25 % med fokus på social inklusion, hvor romaerne er en central målgruppe. Medlemsstaterne bør sikre, at de disponible midler reelt når ud til romaerne.

I forhandlingerne om partnerskabsaftalerne for 2021-2027 og programmerne EFRU og ESF+ understregede Kommissionen, at landespecifikke udfordringer vedrørende romaer bør afspejles og håndteres korrekt i de kommende programmer, og at der bør gennemføres foranstaltninger til fremme af romaernes integration og adgang til infrastruktur og tjenester af almindelig og ikke-segregeret art.

²⁷ Forordning (EU) 2021/1060 om fælles bestemmelser for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Den Europæiske Socialfond Plus, Samhørighedsfonden, Fonden for Retfærdig Omstilling og Den Europæiske Hav-, Fiskeri- og Akvakulturfond og om finansielle regler for nævnte fonde og for Asyl-, Migrations- og Integrationsfonden, Fonden for Intern Sikkerhed og instrumentet for finansiell støtte til grænseforvaltning og visumpolitik.

Seksten medlemsstater (BG, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, HU, HR, IT, LU, PL, PT, RO, SK og SI) har til hensigt at øremærke midler under ESF+ til marginaliserede befolkningsgrupper såsom romaer, der beløber sig til over 1,8 mia. EUR²⁸.

I overensstemmelse med forordningen om oprettelse af genopretnings- og resiliensfaciliteten²⁹ forventes de reformer og investeringer, der indgår i de nationale genopretnings- og resiliensplaner, at bidrage til effektivt at tage hånd om alle eller et betydeligt antal af de udfordringer, som udpeges i de landespecifikke henstillinger rettet til medlemsstaterne inden for rammerne af det europæiske semester fra 2019 og fremefter³⁰. Inden for rammerne af det europæiske semester har BG, CZ³¹, HU, RO og SK regelmæssigt modtaget landespecifikke henstillinger vedrørende integration af romabefolkningen i perioden 2012-2019. I 2019 rettede Rådet landespecifikke henstillinger til BG, HU, RO og SK, som primært dækkede behovet for inkluderende uddannelse af høj kvalitet for romaelever.

I 2022 omtalte BG, CZ HU, RO og SK specifikt betydningen af spørgsmål vedrørende romaernes integration i landerapporterne. Alle medlemsstater med en godkendt genopretnings- og resiliensplan modtog i 2022 en henstilling om gennemførelse af denne plan og programmerne under samhørighedspolitikken. Ungarn, hvis genopretnings- og resiliensplan blev godkendt af Rådet den 15. december 2022³², modtog en landespecifik henstilling om integration af romaer i 2022. Forordningen om genopretnings- og resiliensfaciliteten kræver også, at medlemsstaterne forklarer, hvordan foranstaltningerne i deres respektive genopretnings- og resiliensplaner forventes at bidrage til lige muligheder for alle og mainstreaming af disse mål i overensstemmelse med den europæiske søjle for sociale rettigheder. I flere nationale genopretnings- og resiliensplaner medtages romaer udtrykkeligt som genstand for bestemte foranstaltninger, f.eks. gennem støtte til børnepasning og adgang til almen uddannelse af høj kvalitet for socialt dårligt stillede studerende, herunder romaer, samt målrettede investeringer, f.eks. levering af lægehjælp til romasamfund.

Andre investeringer og reformer vedrører oprettelsen af ungdomscentre med fokus på personlig udvikling hos unge fra sårbare grupper såsom romaer og tilvejebringelse af energieffektive sociale boliger til sårbare grupper. Samlet set omfatter planerne et betydeligt antal reformer og investeringer til støtte for sociale mål. Medlemsstaterne har i alt afsat ca. 28 % af deres midler fra genopretnings- og resiliensfaciliteten til at støtte sociale mål fordelt på fire kategorier, nemlig beskæftigelse og færdigheder, uddannelse og børnepasning, sundheds- og langtidspleje samt socialpolitik³³.

²⁸ Dette beløb er kun et skøn. Det modsvarer de oplysninger, som medlemsstaterne officielt har indgivet pr. 21. november 2022. De endelige tal vil først foreligge, når alle programmer er vedtaget.

²⁹ [Europa-Parlamentets og Rådets forordning \(EU\) 2021/241 af 12. februar 2021 om oprettelse af genopretnings- og resiliensfaciliteten](#).

³⁰ De landespecifikke henstillinger, der er rettet til medlemsstaterne fra 2019 og fremefter, skal behandles i nationale genopretnings- og resiliensplaner. For de fleste medlemsstaters vedkommende er der tale om de landespecifikke henstillinger for 2019 og 2020, da de fleste planer blev vedtaget i 2021. Semestercyklussen for 2022 fulgte en tilbageholdende tilgang, og de landespecifikke henstillinger vedrørte kun udestående og nye prioriteter, som ikke var blevet behandlet i de vedtagne genopretnings- og resiliensplaner. Som følge heraf modtog kun HU (hvis genopretnings- og resiliensplan blev vedtaget den 15. december 2022) en landespecifik henstilling om romaer i 2022. I 2019 rettede Rådet landespecifikke henstillinger til BG, HU, RO og SK, som primært vedrørte behovet for at levere inkluderende uddannelse af høj kvalitet til romaelever.

³¹ CZ modtog specifikke landespecifikke henstillinger vedrørende integration af romabefolkningen indtil 2016.

³² [Resultat af skriftlig procedure om Ungarns genopretningsplan — Consilium \(europa.eu\)](#).

³³ [Resultattavle for genopretning og resiliens \(europa.eu\)](#).

Medlemsstaterne opfordres til at gøre optimal brug af disse midler til at udforme og gennemføre foranstaltninger, der skal forbedre adgangen for marginaliserede grupper såsom romaerne til almindelig ikkesegregeret uddannelse, boliger, sundhed, langtidspleje og beskæftigelse, fremme deres sociale inklusion og støtte civilsamfundsorganisationer, der arbejder med marginaliserede romasamfund.

6. UDVIDELSESLANDENE: EU-KANDIDATLANDE OG POTENTIELLE KANDIDATLANDE³⁴

Lederne på Vestbalkan, der har vist deres stærke engagement i romaernes integration, blev i Poznań³⁵ enige om at bringe deres handlingsplaner/nationale strategiske rammer for romaerne i overensstemmelse med EU's strategiske ramme for romaerne, og landene er derfor omfattet af denne vurdering.

Alle partnerne i det vestlige Balkan deler målsætningen om at bekæmpe sigøjnerhad. De nye nationale strategiske rammer for romaerne er udarbejdet med deltagelse af civilsamfundet. Der er indført nationale indikatorer og overvågningsværktøjer i alle partners nationale strategiske rammer for romaerne. Indsatsen bør imidlertid styrkes med hensyn til regelmæssig dataindsamling, offentlig rapportering og evaluering for at sikre en pålidelig vurdering af fremskridtene, idet resultaterne af undersøgelserne på Vestbalkan anvendes som udgangspunkt for regionen.

Selv om fattigdom og social udstødelse blandt romaer er udbredt i regionen, dækker de foranstaltninger, der er rettet mod dette problem, ikke i tilstrækkelig grad flerdobbelt og strukturel forskelsbehandling (kvinder, ældre, børn, LGBTIQ-personer og statsløse romaer). Behovet for at styrke de nationale romakontaktpunkters mandat og administrative kapacitet og sikre, at de inddrages direkte i programmeringen og overvågningen af EU-midler — som fremhævet i rammen — imødekommes ikke i tilstrækkelig grad.

Med hensyn til finansiering lægges der i de nationale strategiske rammer for romaerne og handlingsplanerne øget vægt på at udpege finansieringsbehov, og der omtales bevillinger fra de nationale budgetter. Ikke desto mindre er der udbredt afhængighed af donorfinansiering. Den betydelige finansielle støtte fra Kommissionen gennem instrumentet for førtiltrædelsesbistand (IPA) hjælper allerede statslige og lokale myndigheder med at forbedre deres kapacitet, ligesom den understøtter uddannelse, iværksætter, legalisering af bosættelser samt netværk af romaers civilsamfundsorganisationer. Denne finansielle støtte vil fortsat blive ydet på både nationalt og regionalt plan og dække nye prioriterede områder såsom det digitale område.

³⁴ Tyrkiet er ikke omfattet af denne vurdering, da landet ikke har en national romastrategi. I juni 2022 gav Det Europæiske Råd på baggrund af Kommissionens udtalelser Ukraine, Moldova og Georgien et europæisk perspektiv, mens Ukraine og Moldova også fik kandidatstatus. Da disse beslutninger blev truffet for nylig, er ingen af de tre lande medtaget i vurderingen, selv om Ukraine og Republikken Moldova har nationale romastrategier.

³⁵ Resultatet af topmødet i Sofia den 6. november 2020, topmødet i Sofia, Poznań-erklæringen fra partnerne på Vestbalkan om integration af romaer i EU's udvidelsesproces.

For så vidt angår de sektorspecifikke målsætninger i EU's strategiske ramme for romaerne er lettere adgang til uddannelse, beskæftigelse og sundhedsydelser af høj kvalitet et strategisk mål i alle de nationale strategiske rammer for romaerne, selv om de behandles forskelligt med hensyn til detaljeringsgrad. Der rettes ikke tilstrækkelig opmærksomhed mod romakvindes og unges beskæftigelse og tilegnelse af digitale færdigheder. Sundhedsforanstaltninger til gavn for børn, sårbare personer og ofre for kønsbaseret vold er kun delvist omfattet, mens der ikke i tilstrækkelig grad tages hånd om forbedringen af sundhedsmægling. Med hensyn til boliger har landene på Vestbalkan allerede afsluttet en kortlægning af ulovlige/uformelle bosættelser. I de nationale strategiske rammer for romaerne omtales adgang til sociale boliger, men de dækker kun delvist spørgsmål som legalisering og forbedring af infrastrukturen i bosættelser, udryddelse af praksis med tvangsudsættelse og foranstaltninger til bekæmpelse af hjemløshed blandt romaer. Overordnet set gøres der gode fremskridt, men der vil være behov for en yderligere indsats i løbet af dette årti.

Der skal tages effektivt hånd om romaernes ligestilling, integration og deltagelse og den gradvise tilpasning til EU's strategiske ramme for romaerne i de to nye EU-kandidatlande Ukraine og Republikken Moldova³⁶ samt Georgien som potentielt kandidatland. De prioriteter, der er fastlagt i Kommissionens udtalelser³⁷, omfatter allerede behovet for, at de tre lande styrker deres nationale mindretals og sårbare gruppers rettigheder og retlige rammer.

Kommissionen vil nøje overvåge fremskridtene og fortsætte med at yde finansiel støtte til romaernes integration på Vestbalkan og i Ukraine, Moldova, Georgien og Tyrkiet som en del af kapitel 23 i udvidelsesforhandlingerne om retsvæsen og grundlæggende rettigheder.

7. VEJLEDNING TIL MEDLEMSSTATERNE

Kommissionen opfordrer medlemsstaterne til at tage fat på de områder med plads til forbedringer, som udpeges i denne meddelelse, og den landespecifikke analyse i den første del af arbejdsdokumentet, bl.a. ved at tildele tilsvarende budgetter (og angive de finansielle kilder nærmere, f.eks. nationale budgetter, EFRU, programmer under ESF+ og genopretnings- og resiliensplaner). Afhængigt af deres nationale forhold bør medlemsstaterne gøre effektiv brug af mekanismerne til fornyelse eller ajourføring af deres nationale strategiske rammer for romaerne og/eller deres handlingsplaner og gennemførelsesplaner for at gøre dem mere ambitiøse.

Medlemsstater med en forholdsvis stor romabefolkning opfordres kraftigt til at øge deres ambitionsniveau med hensyn til at tackle de udfordringer, som romaerne står over for på de fire sektorspecifikke områder, og samtidig sikre en korrekt tværgående anvendelse af de horisontale mål om at bekæmpe sigøjnerhad, forskelsbehandling, hadefuld tale og hadforbrydelser, udrydde fattigdom og sikre romaernes reelle deltagelse i samfundet. Gennemførelsen af de nationale strategiske rammer for romaerne og de nationale handlingsplaner bør baseres på solide referencer, herunder FRA's romaundersøgelse 2020-2021 for de undersøgte lande, og tilstrækkelig ambitiøse mål, der er tæt forbundet med målene i EU's strategiske ramme for romaerne. Det er vigtigt, at de pågældende medlemsstater anlægger en kombineret tilgang, der både sigter mod og indarbejder romaernes ligestilling og integration.

³⁶ [Kommissionens udtalelse fra juni 2022 om Moldova indeholdt henstillinger om romaer.](#)

³⁷ [Europa-Kommissionens udtalelser om ansøgningerne om EU-medlemskab.](#)

Kommissionen opfordrer de medlemsstater, der allerede har truffet politiske foranstaltninger til integration, til at sikre, at de generelle politikker og programmer for social inklusion reelt når ud til romabefolkningen, og til at udvikle målrettede foranstaltninger, som fremmer romaernes adgang til infrastruktur og tjenester af generel og ikke-segregeret art efter behov.

Kommissionen opfordrer alle de medlemsstater, der er i færd med at udvikle eller gennemføre andre nationale strategier, som har til formål at mindske ulighed eller bekæmpe forskelsbehandling, såsom handlingsplaner for bekæmpelse af racisme eller handlingsplaner under den europæiske børnegaranti, til at sikre passende integration af romaspørgsmål samt fuld komplementaritet og tilpasning til de foranstaltninger, der er givet tilsagn om i de nationale strategiske rammer for romaerne.

Medlemsstaterne er alle nået til enighed om EU's overordnede mål for beskæftigelse, færdigheder og fattigdom, der blev foreslået i handlingsplanen for den europæiske søjle for sociale rettigheder fra 2021³⁸. De har opstillet nationale mål på disse områder, som bør anvendes i videst muligt omfang for at sikre, at ingen lades i stikken.

Nationale romakontaktpunkter

De nationale romakontaktpunkters rolle og effektivitet er et væsentligt element i en vellykket gennemførelse af de nationale strategiske rammer for romaerne. Selv om de fleste medlemsstater har givet deres nationale romakontaktpunkter passende mandater og koordineringsroller over for ministerier og andre ansvarlige myndigheder, er de fleste af disse kontaktpunkter ikke blevet styrket tilstrækkeligt med hensyn til yderligere finansielle og personalemæssige ressourcer, hvilket begrænser deres kapacitet til at varetage deres koordinerings- og overvågningsopgaver grundigt. De bør også, hvor det er relevant, inddrages i programmeringen, gennemførelsen og overvågningen af programmerne under EFRU og ESF+ (bl.a. i overvågningsudvalg) og af genopretnings- og resiliensplanerne og alle andre EU-fonde, der kan fremme romaernes ligestilling og integration. Kommissionen gentager, at det er vigtigt, at medlemsstaterne styrker de nationale romakontaktpunkter yderligere, så de kan udfylde deres centrale rolle effektivt.

Sigøjnerhad

Bekæmpelse og forebyggelse af sigøjnerhad er et centralt mål og vejledende princip i EU's strategiske ramme for romaerne og Rådets henstilling. I mange nationale strategiske rammer for romaerne anerkendes betydningen af at tage fat på hadets forskellige udtryksformer, herunder racisme mod romaer, forskelsbehandling, fordomme, stereotyper og stigmatisering samt hadefuldt tale og hadforbrydelser.

Mange medlemsstater omtaler sigøjnerhad i deres beskrivelser af de nationale forhold og udfordringer. De fleste medlemsstater med forholdsvis store romabefolkninger har fastsat mål og udpeget foranstaltninger til bekæmpelse af dette fænomen, om end i forskellig grad og på forskellige ambitionsniveauer, som ikke i tilstrækkelig grad svarer til problemets omfang. Kommissionen opfordrer medlemsstaterne til at styrke deres indsats på dette område og tilskynder de medlemsstater, der ikke har udarbejdet planer for afhjælpning af dette problem, til at gøre det nu.

³⁸ [Målene for den europæiske søjle for sociale rettigheder senest i 2030.](#)

Segregering i uddannelse og boliger

Kommissionen opfordrer medlemsstaterne, navnlig dem med en forholdsvis stor romabefolkning, til at intensivere deres bestræbelser på at forebygge og udrydde skolemæssig og geografisk segregering af romabørn og til at tage fat på problemet med fejldiagnosticering, som fører til uhensigtsmæssig anbringelse af romaskoleelever i specialtilbud. Kommissionen opfordrer også medlemsstaterne til proaktivt at udpege og fjerne de hindringer, der forhindrer romabørn i at gå i skole og i at modtage uddannelse af god kvalitet på alle niveauer i ikke-segregerede miljøer. Kommissionen opfordrer kraftigt medlemsstaterne til fuldt ud at gøre brug af EU-midler (ESF+, EFRU, InvestEU og genopretnings- og resiliensplanen) til at bidrage til at forbedre levevilkårene og udviklingsperspektiverne for marginaliserede romasamfund og romaer, der lever i lavindkomsthusholdninger, som er truet af fattigdom og social udstødelse. Medlemsstaterne bør stille almene sociale boliger til rådighed i ikke-segregerede områder, idet de samtidig træffer foranstaltninger til fremme af adgangen til almen uddannelse, beskæftigelse, sundhed og social omsorg. Derudover bør de udvikle eller ajourføre lokale foranstaltninger og gennemføre planer for bekæmpelse af segregering.

Mål og indikatorer

Fastsættelse af præcist kvantificerede nationale mål, der er knyttet til indikatorer og referencer, er afgørende for at overvåge fremskridtene hen imod opfyldelsen af målene i EU's strategiske ramme for romaerne. FRA's romaundersøgelse 2020-2021 udgør en god reference for de undersøgte lande. Det er vigtigt, at de pågældende medlemsstater anlægger en kombineret tilgang, der både sigter mod og indarbejder romaernes ligestilling og integration.

Kommissionen opfordrer endvidere alle medlemsstater til at revidere og om nødvendigt ændre deres nationale strategiske rammer for romaerne for at udvikle specifikke kvantitative mål, der vil hjælpe EU med i fællesskab at nå målene i EU's strategiske ramme for romaerne senest i 2030.

Mainstreaming

I mange nationale strategiske rammer for romaerne beskrives foranstaltninger, der er forbundet med generelle politikker og programmer for social inklusion. I beskrivelsen af disse foranstaltninger mangler der imidlertid ofte detaljer om, hvordan og i hvilket omfang romaer kan drage fordel af dem. Selv om det er nødvendigt at gøre en indsats for at tackle romaernes integration gennem politikker og programmer af generel art, bør medlemsstaterne træffe foranstaltninger for at forhindre udeladelser eller overfladisk integration af romaspørgsmål. De nationale romakontaktpunkter bør inddrages og sættes i stand til at påtage sig en tværsektoriel koordinerende rolle i denne proces.

Deltagelse

Medlemsstaterne bør sikre og påvise reel og meningsfuld inddragelse af romaerne i alle faser af gennemførelsen af de nationale strategiske rammer for romaerne og EU-finansierede programmer på nationalt, regionalt og lokalt plan samt i overvågningen og rapporteringen af disse rammer. Samarbejde i denne henseende kan opnås ved at styrke inddragelsen af de nationale romaplatforme eller tilsvarende høringsprocesser og deltagelsesbaserede processer.

8. STØTTE FRA EUROPA-KOMMISSIONEN

1) Håndhævelse af EU-lovgivningen

Kommissionen vil fortsat føre tilsyn med håndhævelsen og anvendelsen af direktivet om racelighed³⁹, direktivet om ofres rettigheder⁴⁰ og Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af racisme og fremmedhad. Om nødvendigt vil Kommissionen gå videre med overtrædelsesprocedurer for at fremme forandring i national lovgivning og politik. Kommissionen vil styrke de institutionelle rammer for bekæmpelse af forskelsbehandling ved at fremsætte et lovgivningsforslag om standarder for ligestillingsorganer.

2) Integrering af romaernes ligestilling i EU's politiske initiativer og mobilisering af EU-midler til romaer

Kommissionen vil sikre, at bekæmpelsen af racemæssig eller etnisk diskrimination integreres i EU's politikker, lovgivning og finansieringsprogrammer, der fremmer samhørighed, inklusion og deltagelse. Kommissionen vil overvåge gennemførelsen af politikker, der er relevante for romaernes ligestilling, integration og deltagelse, også inden for rammerne af det europæiske semester.

Der vil blive ydet hjælp til medlemsstaternes videreudvikling og gennemførelse af deres nationale rammer for romaerne gennem finansiell støtte og koordineringsforanstaltninger. Desuden vil der blive ydet hjælp i form af bistand fra instrumentet for teknisk støtte⁴¹. Der vil blive tilbudt kapacitetsopbygning, navnlig via FRA, med det mål at udvikle solide overvågnings- og evalueringssystemer og indsamle ligestillingsdata med henblik på politikudformning og gennemførelse af de nationale rammer for romaerne. De nationale romakontaktpunkter vil blive hjulpet med at øge deres viden og kapacitet til at overvåge og rapportere om gennemførelsen af de nationale romarammer og udvikle skræddersyede indikatorer.

Kommissionen vil gøre bedst mulig brug af møderne i de nationale romakontaktpunkter for at følge op på resultaterne af nærværende meddelelse.

Kommissionen vil støtte gennemførelsen af forskellige programmer og projekter, såsom EU Pilot HERO⁴², der muliggør pilotprojekter, som forbedrer adgangen til boliger og beskæftigelse for sårbare romafamilier, og EU's forberedende foranstaltning Roma Civil Monitor for perioden 2021-2025 om opbygning af romaernes civilsamfundsorganisationers kapacitet med hensyn til at gennemføre nationale strategiske rammer for romaerne. Andre projekter fokuserer på adgang til uddannelse eller opbygning af kapacitet med hensyn til politikudformning, såsom EU's og Europarådets fælles programmer INSCHOOL og ROMACT⁴³.

Nationale romakontaktpunkter og nationale romaplatforme vil modtage støtte gennem Kommissionens særlige indkaldelser under programmet for borgere, ligestilling, rettigheder

³⁹ [Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse.](#)

⁴⁰ [Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2001/220/RIA.](#)

⁴¹ [Instrumentet for teknisk støtte.](#)

⁴² [Pilotprojektet HERO.](#)

⁴³ Fælles programmer iværksat af EU og Europarådet: adgang til uddannelse: [INSCHOOL](#); kapacitetsopbygning med henblik på politikudformning: [ROMACT](#); et projekt under REDI Economic Development S.A understøtter iværksætteri blandt romaer i fire lande med støtte fra Den Europæiske Investeringsfond (EIF).

og værdier⁴⁴. Programmet for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier støtter også projekter til bekæmpelse af racisme, sigøjnerhad og diskrimination og projekter til minde om holocaust gennem efterlysning af europæisk historiebevidsthed⁴⁵.

Kommissionen vil lette medlemsstaternes samarbejde om at fremme lige adgang til uddannelse af høj kvalitet for alle gennem det europæiske uddannelsesområde (EEA) og handlingsplanen for digital uddannelse⁴⁶ samt ESF+. Kommissionen vil fortsat fremme gensidig læring om bekæmpelse af forskelsbehandling i og gennem uddannelse på dagsordenen for sin arbejdsgruppe om ligestilling og værdier under strategirammen for det europæiske uddannelsessamarbejde.

Kommissionen vil i endnu højere grad integrere romaspørgsmål i alle relevante aktiviteter under strategierne til gennemførelse af programmerne "En Union med ligestilling"⁴⁷, Erasmus+⁴⁸ og Det Europæiske Solidaritetskorp⁴⁹. Kommissionen vil mobilisere ressourcer under EU4Health-programmet⁵⁰ for at hjælpe med at forebygge sygdomme og lette vaccination og bidrage til at udvikle mekanismer til bedre håndtering af sundhedsrelaterede kriser, bl.a. i romabefolkningen. Gennem klima- og infrastrukturfondene⁵¹ vil de iværksatte projekter lette inklusion af personer med handicap og personer, der er i risiko for fattigdom og social udstødelse, herunder romaer, og fremme økonomisk overkommelige sociale boliger.

Ved gennemførelsen af EU-midler, herunder programmerne under Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+), vil Kommissionen samarbejde med medlemsstaterne om at sikre, at romaernes behov tilgodeses gennem en kombineret tilgang med generelle og målrettede foranstaltninger, ligesom den vil fremme udvekslingen af bedste praksis og vejledning til medlemsstaterne om bekæmpelse af segregering på områderne for uddannelse og boliger.

3) EU's indsats og støtte til fremme af romaernes deltagelse, integration og mangfoldighed

På grundlag af sin faste praksis vil Kommissionen samarbejde med den medlemsstat, der har formandskabet for Rådet for Den Europæiske Union, om at holde romaernes ligestilling, integration og deltagelse højt på den politiske dagsorden.

Kommissionen vil styrke sit arbejde med at fremme tværnationale partnerskaber, gensidig læring og udveksling af knowhow og lovende praksis ved at støtte i) netværket af nationale romakontaktpunkter, ii) tilrettelæggelsen af den europæiske platform for romaernes integration, iii) gennemførelsen af Roma Civil Monitor-projektet og iv) samarbejdet med Det Europæiske Netværk af Ligestillingsorganer (Equinet) og EURoma-netværket.

Kommissionen vil også fortsætte sit samarbejde og partnerskab med Europa-Parlamentet og med romacivilsamfundet med fokus på at fejre den internationale romadag.

⁴⁴ [Programmet for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier](#).

⁴⁵ Indkaldelse af forslag om [europæisk historiebevidsthed](#)

⁴⁶ [Det europæiske uddannelsesområde](#), fokusområder: [Forbedring af kvaliteten og ligheden inden for uddannelse](#) og [handlingsplan for digital uddannelse](#).

⁴⁷ [En Union med ligestilling: det første år med aktioner og resultater](#).

⁴⁸ [Erasmus+](#) — EU-program for uddannelse, erhvervsuddannelse, ungdom og idræt.

⁴⁹ [Det Europæiske Solidaritetskorp](#).

⁵⁰ [EU4Health-programmet](#).

⁵¹ [InvestEU's klima- og infrastrukturfonde](#).

Resultaterne af de vurderinger, der foretages, vil også blive drøftet med civilsamfundsorganisationer i Kommissionens gruppe for høring af civilsamfundet og som led i Roma Civil Monitor-initiativet for perioden 2021-2025 med det mål at finde frem til den bedste fremgangsmåde til at afhjælpe mangler og metoder til at afhjælpe dem og til at kopiere og udbrede lovende praksis.

Kommissionen vil fremme mangfoldighed og inklusion gennem programmet Et Kreativt Europa⁵² samt inklusion af romaer på arbejdspladsen gennem EU-plattformen for mangfoldighedschartre⁵³. Kommissionens nye strategi for menneskelige ressourcer⁵⁴ vil bidrage til at øge mangfoldigheden blandt dens personale, og det tilstræbes at få flere praktikanter og medarbejdere fra underrepræsenterede grupper og etniske minoriteter. Gennem sit kompetencecenter for participativt og deliberativt demokrati⁵⁵ giver Kommissionen også indsigt i udviklingen af inklusiv borgerinddragelse, der kan bidrage til at fremme romaernes inklusive politiske og lokale deltagelse i Europa.

4) EU's indsats og støtte til fremme af ligestilling og bekæmpelse af sigøjnerhad

Som opfølgning på sit tilsagn om at fremme positive fortællinger og romarollemodeller samt bekæmpe sigøjnerhad, stereotyper, romaafjendtlig tale og hadefuld tale vil Kommissionen fortsætte sit arbejde gennem Gruppen på Højt Plan vedrørende bekæmpelse af hadefuld tale og hadforbrydelser og sit samarbejde med Europarådet gennem det kommende projekt EQUIROM⁵⁶.

9. KONKLUSION

De vigtigste målsætninger, mål og foranstaltninger i EU's strategiske ramme for romaerne og Rådets henstilling afspejles i varierende grad i de nationale strategiske rammer for romaerne. Hvis de nationale strategiske rammer for romaerne skal skabe de ønskede ændringer senest i 2030, skal der udvikles og opretholdes stærke partnerskaber mellem alle relevante interessenter for at kunne reagere effektivt på landespecifikke udfordringer, overvåge fremskridtene nøje og om nødvendigt tilpasse og ajourføre de nationale strategiske rammer for romaerne. Kommissionen vil fortsætte sit arbejde på EU-plan for at sikre fuld opbakning bag denne indsats.

Kommissionen opfordrer medlemsstaterne til at gøre bedst mulig brug af Kommissionens vurdering, resultater og retningslinjer for forbedringer og til at aflægge rapport om deres fremskridt senest i juni 2023 i overensstemmelse med Rådets henstilling. Kommissionens næste meddelelse vil omfatte en vurdering af medlemsstaternes første rapporter om gennemførelsen af deres nationale strategiske rammer for romaerne og de fremskridt, de har gjort hen imod 2030-målene.

⁵² [Programmet "Et Kreativt Europa"](#).

⁵³ [EU-plattformen for mangfoldighedschartre](#) — platformen udgør et forum, hvor eksisterende europæiske mangfoldighedschartre (i øjeblikket 26) kan dele og udveksle erfaringer og god praksis.

⁵⁴ [Strategi for menneskelige ressourcer for Kommissionen](#).

⁵⁵ [Kompetencecenter for participativt og deliberativt demokrati](#).

⁵⁶ EQUIROM (som står for ligestilling og bekæmpelse af forskelsbehandling af romaer) er et projekt, som Europarådet vil gennemføre med midler fra indkaldelsen af forslag CERV-2021-COEU-1.

FRA har forpligtet sig til at foretage en ny romaundersøgelse i 2024. Resultaterne af denne undersøgelse vil sammen med medlemsstaternes toårige rapportering øge medlemsstaternes og Kommissionens kapacitet til at måle fremskridtene hen imod 2030-målene i EU's strategiske ramme for romaerne. Kommissionen vil arbejde tæt sammen med FRA om at måle disse fremskridt.

Fremskridt med hensyn til at løse de specifikke problemer, som romaerne står over for, er en vigtig prøve for en Union med ligestilling og for EU mere generelt, og Kommissionen er fast besluttet på at sikre, at EU's bidrag til disse bestræbelser opretholdes.